

Tisdagen den 21 Januari 1868.

Kammaren sammanträdde kl. 10 f. m.

Justerades 6 protokollsutdrag för sistlidne dag och protokollet för den 17 dennes.

Företogs val af Fyra suppleanter i Banko-Utskottet och befunnos, vid valförrättningens slut, dertill hafva blifvit utsedde:

Herr Westman, Adolf Peter	med 52 röster.
Herr Stålhammar, Jon Adam	» 51 »
Herr Rettig, Carl Anton	» 50 »
Herr Falk, Herman Otto	» 44 »

Företogs val af fyra suppleanter i Lag-Utskottet; och befunnos, vid valförrättningens slut, dertill hafva blifvit utsedde:

Herr de Laval, Palne Patrik	med 72 röster.
Herr Casparson, Johan Fredrik	» 68 »
Herr Säve, Johan Adolf	» 58 »
Herr Ekenman, Johan Fredrik	» 52 »

Företogs val af två ledamöter för att hafva inseende öfver Riksdagens Kansli; och befunnos, vid valförrättningens slut, dertill hafva blifvit utsedde:

Herr Fröman, Nils August	med 59 röster.
Herr Munthe, Gustaf Lorenz	» 59 »

Företogs val af tre ledamöter för att deltaga i Talmansöfverläggningarne; och befunnos, vid valförrättningens slut, dertill hafva blifvit utsedde:

Hans

Hans Excellens Herr Grefve Sparre. Gustaf Adolf med 62 röster.	
Herr Almqvist. Ludvig.	60 "
Grefve Hamilton. Henning.	60 "

Herr Ekman, Carl: Hos Kammaren får jag värdsamt anhålla om 14 dagars ledighet från riksdagsgörömalen.

Denna anhållan bifölls.

Föredrogs Kongl. Maj:ts den 18 dennes bordlagda nådiga Proposition angående Statsverkets tillstånd och behof.

Grefve Hamilton, Henning: Det finnes många, om ej på detta rum, så helt visst utom detsamma, hvilka anse all statsmannavishet i fråga om Statens finanser bestå i utgifternas nedbringande till lägsta möjliga belopp. Denna åsigt är icke min. Staten har pligter, som den icke kan uppfylla utan tillräckliga anslag. Den måste ständigt sträfvä att utvidga sin verksamhet för allmän upplysning, allmän välmäga och allmän trygghet, men sådant låter sig icke göra, utan att äfven medlen för vinnande af dessa ändamål ökas. *Penningar* äro det bränsle, som fordras för det stora lokomotiv, hvilket skall föra oss framåt på utvecklingens bana: i saknad deraf stannar tåget, eller går det måhända till och med tillbaka. Visheten röjer sig således, efter min förmening, snarare genom ett klokt beredande af medel till bestridande af Statens utgifter, än genom ropet på förminskandet af dessa. Men om jag derföre icke anser det såsom allmän regel och alltid vara en lycka, att statsanslagen minskas, kan jag likväl icke vara blind för nödvändigheten att under vissa förhållanden iakttaga all möjlig sparsamhet. Sådana förhållanden kunna vara antingen tillfälliga, såsom den missväxt, hvaraf vårt land förlidit är hemsöktes, eller ock beroende af djupare liggande orsaker, hvilkas verkan en längre tid fortfar. Redan vid sednaste riksdag ansåg jag, att förhållanden af sednare slaget manade till den största sparsamhet. Under lika omständigheter erkänner jag nu med tacksamhet, att landets ställning blifvit af Konungen behjertad, och att anslagsanspråken i den Kongl. Proposition, som utgör föremål för Kammarrens öfverläggning, utan tvifvel blifvit inskränkta till det minsta, som Regeringen ansett för Staten erforderligt. Under sådana förhållanden känner sig den enskilde representanten gerna befriad från pligten att ingå i en närmare granskning af de små anslag, som blifvit åskade, till dess Stats-Utskottet öfver dem yttrat sig. Emellertid förekommer i den Kongl. Propositionen en och annan punkt, hvari jag är af olika mening med den föredragande Departements-chefen, och som torde tariffva en närmare utredning. Vid dessa punkter anhåller jag att någon stund få uppehålla mig. I afseende på beräkningen af de *ordinarie* inkomsterna förekomma endast få förändringar af obetydlig vigt och utan något synnerligt inflytande. En nyhet är, att inkomsten af trafiken å Statens jernvägar

blifvit uppförd bland Statens ordinarie inkomster, hvilket är fullkomligt riktigt. Jernvägarne äro Statens egendom, och den afkastning de lemna, bör derföre betraktas på samma sätt som all annan Statens ordinarie inkomst. En fördel, som genom denna åtgärd vinnes, är, att en noggrann kontroll öfver trafikstyrelsens sätt att använda de till dess disposition stående medel med större lätthet bör kunna åstadkommas, med hvilket yttrande jag ingalunda vill antyda, att skäl till klander mot nämnda styrelses åtgärder i detta hänseende hittills förekommit, utan har jag blott velat uttrycka en allmän åsigt, då det är fråga om en styrelse, som har att ärligen uppbära och med större eller mindre frihet använda mer än 6 millioner R:dr. Om det tillåtes mig, att i afseende på jernvägsförvaltningen uttrycka en önskan, så vore den, att gränserna mellan trafik- och byggnadsstyrelsernas verksamhet måtte noga bestämmas, hvilket visserligen icke är lätt, men dock möjligt. Jag föreställer mig, att trafikstyrelsen bör bestrida alla utgifter i och för aflöningen af de vid trafiken anställda tjänstemän och betjente, underhållet af all materiel och af alla byggnader inom stationerna, sedan dessa blifvit af byggnadsstyrelsen i fullfärdigt skick aflemnade, men att deremot all kostnad för jernvägsbyggnad utom stationerna bör utgå genom byggnadsstyrelsen af de till dess förfogande af Riksdagen ställda medel. Emellertid skall jag icke närmare ingå i detta ämne, helst jag är viss, att Cheferne för Finans-departementet och trafikstyrelsen förstå, hvad jag med detta yttrande åsyftat.

Hvad beträffar de extraordinarie inkomsterna, finnes blott en punkt, vid hvilken jag har något att anmärka. Jag tror nemligen, att *Tullmedlen* blifvit för högt beräknade, då de i den Kongl. Propositionen äro upptagna att år 1869 utgå med 14,000,000 R:dr och ber jag att för behandlingen af denna fråga få kasta en blick något tillbaka i tiden.

Det finnes, i afseende på tull-lagstiftningen och särskildt rörande sättet att genom densamma bereda Staten inkomst, åtskilliga teorier. En af dessa säger, att, om man vill åstadkomma en förhöjning af inkomsterna, skall man nedsätta afgifterna vid införseln, dock icke af alla artiklar, nemligen icke af sådana, så kallade kassa-artiklar, hvilka ingå i den stora massans behof och icke kunna undvaras, hvarföre de äfven vid höga tullafgifter gifva stor inkomst, — utan af lyxartiklar i mat, dryck, kläder och husgeråd m. m. samt sådana varor, som utgöra föremål för Svensk handtverkskicklighet och Svensk fabrikation. Man antager nemligen, att de varor af detta slag, som utifrån införas, om ock af sämre beskaffenhet, likväl fås för bättre pris, än de inom landet tillverkade, hvarföre de, då tullen är låg, skola locka till en stor förbrukning, och blifva införda i stor mängd, enär de fleste köpare beklagligen mera fästa sig vid den ögonblickliga fördelen af ett lågt pris, än vid vinsten af ett långvarigt gagn. Erfarenheten har ock bekräftat riktigheten af denna teori. År 1841 utgjorde, enligt Kommers-kollegii uppgift, Statens inkomster af tullen 5,610,000 R:dr. Under då pågående riksdag började man nedsätta tullafgifterna, dock i mindre skala. Verkan deraf visade sig icke omedelbart, men efter tio år eller 1851, sedan ytterligare nedsättningar skett, hade inkomsten stigit till 7,940,000 R:dr. Man fortfor att nedsätta afgifterna och med samma framgång. Efter ännu tio år eller 1861 hade tullafgifterna uppgått till 14,850,000 R:dr.

Det påföljande året sjönko de visserligen något, men år 1863 stego de åter till 14,800,000 R:dr. Deremot hafva de sedermera visat sig vara i ett nära oafbrutet fallande, och utgjorde år 1866 endast 12,619,000 R:dr. Det bör anmärkas, att alla dessa uppgifter äro hemtade ur Kommers-kollegii berättelser, och att summorna således måste vara 5 å 600,000 R:dr lägre, än dem som för motsvarande är igenfinnas i Kongl. Maj:ts nädiga Propositioner.

I min framställning befinner jag mig nu vid början af sistlidna år. Statens inkomster måste då ökas. Visserligen skulle, till följd af Franska traktaten, åtskilliga afgifter under året nedsättas, men man synes ej hafva vågat förlita sig på verkan deraf i önskad riktning. Icke heller kunde man under året hafva någon vinst af den nedsättning af tullen å karkassband och gamla säckar, hvarom Riksdagen fattade beslut. Man tillämpade då en annan teori, nemligen att höja tullafgifterna, — en teori, som endast skenbart stod i strid med den förut följda, emedan de blifvit tillämpade på olika artiklar. Det gällde nemligen nu de stora kassa-artiklarne kaffe, socker och tobak, på hvilka införsels-afgifterna betydligt höjdes. Emellertid fortfor inkomsten af tullen att falla, och skall i Kommers-kollegii berättelse för år 1867 visa en siffra icke mycket öfverstigande tolf millioner.

Man måste då fråga sig hvaraf det beror, att hvarken nedsättning eller förhöjning af tullafgifterna numera medför den åsyftade verkan af ökade inkomster? Jag ledes af denna fråga till undersökning af en annan sats, som också förekommer ibland tull-theorierna och i viss betydelse är riktig, nemligen att *importen är beroende af landets konsumtions-förmåga*. Det är nemligen klart, att de handlande ej längre kunna fortfara att till landet införa en större mängd utländska varor, än der kunna förbrukas. Det är också visst, att man kan vänja sig vid en större förbrukning, än det verkliga behovet kräfver, och att således konsumtionsförmågan kan genom låga tullsatser uppdrivas. Slutligen tvingas man dock att taga i betraktande en annan omständighet, nemligen *förmågan att betala*. Förmågan och begäret att konsumera må vara huru stora som helst, kan införseln likväl icke under en längre tid blifva större, än att folket kan mot varor eller ädla metaller tillbyta sig alstren af den utländska produktionen. Härmed äro vi ock framme vid den, efter min förmening, viktiga sanning, att, då inga öfverdrifvet hårda band hindra det fria utbytet, är landets ekonomiska ställning eller förmåga att betala utländska varor den enda grund, efter hvilken man med någon sannolikhet kan beräkna, huruvida tullinkomsterna under en kommande tid skola blifva högre eller lägre, än de varit under en förflyten.

Frågan är således nu helt enkelt, om det är sannolikt att det ekonomiska betryck i vårt land, som vållat att tullinkomsterna under de sednare åren, — oaktadt både nedsättning och förhöjning i afgifterna, — småningom nedgått, och hvilket genom sistlidna års missväxt blifvit ytterligare förökadt, skall under innevarande år upphöra eller åtminstone så till vida afhjelpas, att inkomsten af tullen för nästkommande år kan antagas uppgå till det af Kongl. Maj:t beräknade belopp af fjorton millioner R:dr? Huru önskvärdt det än må vara, vågar jag icke hoppas, att så skall kunna ske. Visserligen kunna vi i höst få en bättre skörd än

förlidet år, samt till följd deraf en större välmåga och en ökad införsel, men hos hvem skall väl välmågan antagas stiga så mycket, att den påräknade tillökningen i tullinkomsterna deraf skall blifva en följd? Jordbrukaren må vara glad, om en bättre skörd kan hjälpa honom att betala den skuld, sistlidna års missväxt ådragit honom; — längre kan han ej sträcka sina förhoppningar. De fleste idkare af annan industri befinna sig i samma belägenhet. Talar man vid handtverkare, träffar man knappt någon, som ej klagar att hans rörelse är från år aftager. Med fabrikerne är det så till vida ett annat förhållande, som man af Kommers-kollegii berättelser finner, att deras tillverkningar i allmänhet stigit, och man skulle deraf kunna draga den slutsats, att fabrikanternas välmåga är i tillväxt. Jag fruktar dock att icke så är. Dels är jag icke fullt säker, att Kommers-kollegii uppgifter äro tillförlitliga. — icke såsom skulle nämnda embetsverk med uppsåt lemna dem origtiga, men det måste grunda sin framställning på de okontrollerade upplysningarne af fabrikanter, som någon gång kunna finna sin fördel att uppgifva sina tillverkningar högre, än de verkligen äro; — dels är det icke alltid förhållandet, att fabriksidkarens behållning ökas med tillverkningen. Ju större täflan han är underkastad, desto mera måste han utvidga sin rörelse och nedsätta priset på det tillverkade. Äfven om hans behållning på sådant sätt kan blifva oförminskad, hvilket visserligen icke alltid är fallet, kommer han ändock i en sämre ställning, dels genom behovet af ökad förlag, dels genom minskad förmåga att uthärda ett ytterligare prisfall och den större fara, hvori han genom en om också blott tillfällig försämring af konjunkturerna försättes. Skulle man uppräknade de olika klasserna af landets befolkning, fruktar jag att, med undantag af embetsmännen, hvilkas löner förblifvit oförminskade, och kapitalisterna, alla skola befinna sig i ett större eller mindre betryck, och jag kan derföre icke anse troligt, att landet i sin helhet under nästkommande år skall kunna öka sin förbrukning af främmande varor väsendtligen utöfver det belopp, hvartill den under de närmast föregående åren uppgått. Tullinkomsterna kunna ändock något stiga, emedan förhöjningen i afgifterna för kaffe, socker och tobak göra sin verkan under hela år 1869, men gälde endast under hälften af år 1867. dock bör man ej förbise, att behovet framtvingat en viss benägenhet att spara, så att förbrukningen af öfverflöds-artiklar utan tvifvel blir något inskränkt, hvarföre min öfvertygelse är, att man ej med någonsäkerhet kan beräkna inkomsten af tullen så högt, som den i Kongl. Maj:ts nådiga Proposition är upptagen.

Skulle jag också häri misstaga mig, — och jag har ingalunda anspråk att kunna beräkna tuilmedlen på siffran eller en gång på 100,000-tal riktigt. — blir ändock frågan: hvilket är under nuvarande förhållanden klokast, att utsätta sig för ett öfverskott eller för en brist i de beräknade inkomsterna? Det är visserligen icke klokt, att beräkna inkomsterna så, att ett alltför stort öfverskott uppkommer, dels emedan Staten derigenom drager till sig penningar, som den ej för ögonblicket behöfver och hvilka vore bättre placerade i folkets fickor; dels derföre att erfarenheten visat, att en riklig tillgång på penningar vanligen medför en alltför stor frikostighet, och att man allt för lätt finner utvägar att använda det erhållna öfverskottet. Skulle man likväl nu beräkna in-

komsterna så, att brist uppstår, synas mig olägenheterna deraf ännu större. Man skulle nemligen i sådant fortfarande hafva att strida med samua oreda vid budgetens uppgörande, som vid denna och närmast föregående riksdagar. Bristen blir slutligen hos Staten en kronisk sjukdom, och allt hvad vi kunna göra, då vi hvarje år såsom läkare kallas till konsultation, är att gifva ett medel, som för ögonblicket lindrar lidandet, men helsan skola vi förgäfvnes återkalla förr än vi lärt oss räkna så, att orsaken till det onda häfves. För min del tror jag, att, om man nedsätter de beräknade tullmedlen med 500,000 R:dr, behöfver man ingalunda befara ett öfverskott, som blir på något sätt besvärligt, utan kommer blott sanningen närmare, och vågar jag således föreslå, att dessa inkomster ej måtte beräknas högre än till 13,500,000 R:dr. Denna fråga tillhör väl icke egentligen Stats- utan Bevilnings-Utskottet, men jag har vidrört densamma derföre, att Stats-Utskottet svarligen kan undgå att, vid sitt förslag till utgiftsstat, fästa afseende på de inkomster, som sannolikt äro att tillgå, och jag har således ansett riktigast att redan nu fästa Utskottets uppmärksamhet på en ändring, hvilken efter min förmening bör ske i den beräkning, som i Kongl. Maj:ts nådiga Proposition föreligger.

I afseende på den ordinarie statsregleringen har jag i öfrigt nu icke något att anmärka. Sparsamhet har vid dess uppgörande obestriddligen blifvit iakttagen. Kan den utsträckas ännu längre, är det väl, men undersökningen derom öfverlemnar jag till-vidare åt Stats-Utskottet.

Hvad den extra statsregleringen angår, skall jag icke heller nu fästa mig vid beloppen, men anhåller att till en början få yttra några ord i afseende på anskaffandet af tidsenliga gevär. Det hade varit önskvärdt, att de af sednaste riksdag för detta ändamål beviljade medel blifvit af Kongl. Maj:t använda till den Svenska gevärsstillverkningens uppmuntran och utveckling, för att, åtminstone hvad tillverkningen af vapen angår, göra vårt land oberoende af utländningen. Möjligt är emellertid, att den första uppsättningen af de nya gevären mäst af politiska skäl, dem endast Kongl. Maj:t från Dess upphöjda ståndpunkt kunnat inse, anskaffas från utlandet, och härvid vågar jag således intet anmärka. Deremot nekar jag icke, att det varit mig påkostande att af Statsråds-protokollet inhemta, att särskildt af gevärspipor en så stor utländsk beställning blifvit gjord. Att man för den första tillverkningen behöft införskrifva ett mindre belopp, kan vara förklarligt; men det vore ytterst bedröfligt, om Sverige framgent skulle nödgas införskrifva gevärspipor, till hvilka vi sjelfva hafva ett råämne af bättre beskaffenhet, än de flesta andra länder.

Afven af ett annat skäl har jag velat vidröra frågan om gevärsstillverkningen. En värd ledamot yttrade nemligen vid förra riksdagen, att man utan fara kunde ställa Riksgälds-kontoret i brist på en eller annan million, emedan af de beviljade extra anslagen stora belopp på längre tid ej disponeras, så att någon förlägenhet för Kontoret ej vore att befara. Anslaget till gevärsstillverkningen lemnar för bedömandet af denna fråga en god ledning. Vid början af år 1867 inestod för nämnda ändamål i Riksgälds-kontoret ett belopp af 696,500 R:dr, beviljadt dels förut, dels ock hufvudsakligen vid 1866 års riksdag. Under sednaste riksdag beviljades ytterligare 500,000 R:dr att under året utgå, så att hela det disponibla anslaget utgjorde 1,196,500 R:dr. Af Artilleri-departementet hafva för

gevärsstillverkningen under året blifvit anordnade 315 316 R:dr 77 öre, och man skulle således hafva anledning förmoda, att återstoden af anslaget eller 881 183 R:dr 23 öre måste innestå i Riksgälds-kontoret, som dermed tills vidare kunde röra sig. Så är likväl ingalunda förhållandet. Af anslaget är nemligen hvarje öre uttaget, och det är Arméförvaltningen, icke Riksgälds-kontoret, som kan använda medlen till hvarjehanda ändamål. Icke en gång då penningar i år blifva för gevärsstillverkningen behöfliga, nödgas Förvaltningen genast dertill använda hvad den sålunda i förskott uttagit, ty så länge den million, som för innevarande år är anslagen till gevärsstillverkningen, ännu icke blifvit uttagen, är Riksgälds-kontoret pligtigt att på requisition utbetala densamma, och först om ytterligare medel skulle blifva behöfliga måste det sjelftagna förskottet af Förvaltningen ersättas. Det är ej min afsigt att härmed uttala något klander mot Arméförvaltningen, ty denna kan möjligen hafva varit tvungen att handla, så som den gjort. Om nemligen Statskontoret saknar medel att utbetala de ordinarie anslagen, tager Förvaltningen naturligtvis för sina utgifter penningar der sådana *måste* finnas, och felet ligger således deri, att man beräknat Statsverkets inkomster för högt, och att, så snart dessa ej inflyta till sitt antagna belopp, och Statskontoret ej har några överskott att disponera, detta verk genast råkar i förlägenhet. Till afhjelpande häraf finnas tvänne utvägar. Den ena och säkraste vore att förstärka Statskontorets fond, men de millioner, som härtill fordrades, äro ej nu att tillgå. Den andra är att åt samma Kontor öfverlemnna äfven den extra statsregleringen, hvarigenom det blefve möjligt att med de ej uttagna extra anslagen fylla tillfälliga behof; och detta anser jag vara det rätta. Riksgälds-kontoret kunde i sådant fall återgå till sin ursprungliga bestämmeelse att handhafva rikets gäld, och man undginge dessa många onödiga omvägar samt denna tidsödande skriftvexling, hvilken nu äfven vid de aldru obetydligaste extra anslags utbetalning eger rum och är så mycket mera motbjudande, som hvar och en inser att den är obehöflig. Då Riksdagen nu beviljat ett extra anslag, få Statskontoret, det förvaltande verk, till hvilket anslaget skall gå, och Riksgälds-kontoret underrättelse derom af Kongl. Maj:t, hvartill således fordras trenne skrivelser. Då vidare medlen skola uttagas, skrifver det förvaltande verket till Statskontoret och detta om samma sak till Riksgälds-kontoret. Sedan Fullmäktige derstädes funnit requisitionen öfverensstämmande med Riksdagens beslut och Kongl. Maj:ts derom aflättna nädiga Skrifvelse, utanordnas medlen, icke till det verk, som skall använda dem, utan till Statskontoret, som förmodligen icke utan nytt skrifveri kan afbördas sig desamma. Alla dessa nästan löjliga omvägar kunde undvikas, om Statskontoret finge direkte ombesörja äfven den extra statsregleringen.

Vid Femte Hufvudtiteln föreslås i afseende på materielen, att regeringen måtte blifva berättigad att använda det till nybyggnad beviljade anslag äfven till förändring af sjökrigsmateriel och för minväsendets behof. Jag finner detta så mycket lämpligare, som, enligt min åsigt, regeringen bör regera, och, om den skall kunna göra det väl, också bör hafva full frihet att på bästa sätt använda de medel, som blifvit för ett eller annat ändamål anslagna. Deremot synes mig meningens med det under rubriken »materielen» omnämnda anslag 545 040 R:dr

vara något otydlig. Det bifogade Statsråds-protokollet tyckes antyda, att Departements-chefen ej anser någon brist komma att uppstå före slutet af år 1869: men om så är, förefaller det mig, som om 1868 års riksdag med en först år 1870 möjligen uppkommande brist och dess betäckande icke hade något att göra.

Jag kommer nu till den punkt i den Kongl. Propositionen, hvartill jag kanske bordt inskränka mitt yttrande, nämligen den som rörer Riksgälds-kontorets ställning.

Den Kongl. Propositionen, i hvad den angår denna del, öfverensstämmer visserligen till siffrorna med de af Riksgälds-kontoret till Finans-departementet inlemnade uppgifter rörande Kontorets förmodade kassaställning under tiden från den 1 December 1867 till 1869 års slut, så vidt denna vore oberoende af alla blifvande beslut, men det resultat, hvartill Kongl. Maj:t med afseende på denna ställning vid innevarande års slut kommit, torde likväl måhända fordra någon jemkning. Innan jag yttrar mig derom, bör jag emellertid först söka att göra klar en förberedande fråga. Riksgälds-kontoret har bland sina inkomster för nästkommande år upptagit det till detsamma af Statsverket anvisade bidrag för innevarande år, 3,318,270 R:dr. Härom säger Chefen för Finans-departementet i det bifogade Statsråds-protokollet, och orden upprepas i den Kongl. Propositionen, att någon *giltig anledning* ej förefinnes att antaga omförmälda bidrag såsom en Kontorets tillgång för något annat år än 1868. Jag vill ej gerna medgifva rättigheten af detta påstående, och skall således anföra den *anledning* Fullmäktige haft för sin åtgärd, öfverlemnande åt Kammaren att bedöma, om den må anses *giltig*. Om ock af ofvannämnda summa någon mindre del skulle kunna komma Riksgälds-kontoret tillhanda redan i år, var det dock för Fullmäktige uppenbart, att detta i afseende på den aldra största delen icke kunde blifva förhållandet. Riksgälds-kontorets inkomster från Statsverket äro antingen verkliga öfverskotts-medel från föregående år, som skola till Kontoret aflemnas, eller ock beräknade bidrag af Statsverket, d. v. s. det öfverskott, som blifvit beräknadt att under ett löpande år uppstå. Öfverskottet för år 1865 utgörande 1,250,207 R:dr. skulle, enligt Kongl. Maj:ts derom till Statskontoret gifna befallning, sistlidna sommar blifvit till Riksgälds-kontoret öfverlemnadt. Annu i detta ögonblick hafva likväl hvarken dessa medel eller största delen af det beräknade bidraget af 1867 års inkomster till Riksgälds-kontoret ingått. Då således Statskontoret år 1868 måste, såvida ej förändrade föreskrifter mellankomma, till Riksgälds-kontoret inbetala:

öfverskottet för år 1865 utgörande . . .	1,250,207: 52.
öfverskottet för år 1866	600,000: —
och af bidraget för år 1867	2,209,740: —
	<hr/>
	tillsammans 4,059,947: 52.

så hemställer jag, om Fullmäktige möjligen skulle kunnat antaga, att Statskontoret dertill skulle kunna utbetala 1868 års bidrag 3,318,270 R:dr, hvarigenom hela det från Stats- till Riksgälds-kontoret under ett år utgående belopp blefve nära 7,400 000 R:dr. Jag tviflar derpå, och beviset, att Fullmäktige ej saknade anledning till sin åtgärd, har också af Kongl. Maj:t blifvit gifvet, då den nådiga Propositionen helt enkelt

tillkännagifver, att 1867 års bidrag hvarken nu eller framdeles kommer att till Riksgälds-kontoret inflyta.

Chefen för Finans-departementet har genom sina beräkningar kommit till det resultat, att vid innevarande års slut en upplåning af 7,824,617 R:dr 61 öre måste hafva egt rum. Det synes mig därför nödigt att undersöka, om man dermed verkligen är på klar fot, så att, om blott sedermera de årliga inkomsterna motsvara utgifterna, man icke har någon brist att befara, och jag vill försöka att till en sådan undersökning lemna ett bidrag. Jag föreställer mig således till en början, att det förflutna vore ordnad, och att man, utan afseende på alla föregående förhållanden, ville reglera staten för år 1869. Antar man då, att Kongl. Maj:ts Proposition fullständigt bifalles så väl hvad beträffar utgifter, som ordinarie och extraordinarie inkomster, så får man för nästkommande år en utgifts-stat af 38,221 900 R:dr, som med 4,327,030 R:dr understiger de beräknade inkomsterna för samma tid. Om man åter, på sätt jag tagit mig friheten föreslå, beräknar tullmedlen 500,000 R:dr lägre, än de i den Kongl. Propositionen äro upptagna, får man ett överskott af 3,827,030 R:dr. Detta överskott bör öfverlemnas till Riksgälds-kontoret, och härmed är Statsverkets ställning alldeles klar. Huru skall jag nu med samma noggrannhet, under samma förutsättning, kunna ordna Riksgälds-kontorets angelägenheter? Svårigheter finnas väl, men de torde dock kunna öfvervinnas. Kontoret har att årligen bestrida vissa bestämda, af Riks-staten oberoende utgifter. Sålunda skall det till Hans Maj:t Konungen utbetala . . . . . R:dr 300,000: —
 Annuiteter å de fonderade statslän . . . . . ” 4,682,196: 66.
 Omkostnader för tvänne af dessa län . . . . . ” 7,000: —
 Ränta å icke fonderade län . . . . . ” 558,282: 56.
 Riksdags- och Revisionskostnader . . . . . ” 450,000: —
 Aflöningar m. m. vid Justitie-ombudsmans-expeditionen . . . . . ” 17,000: —
 Aflöningar m. m. vid Riksgälds-kontoret . . . . . ” 84,000: —
 Observations-arfvoden till Kammarrätten, m. m. . . . . ” 25,000: —
 Fromma stiftelsers andel i kortstämpel-afgiften . . . . . ” 35,000: —
 Om man till dessa utgifters samfälda belopp . . . R:dr 6,158 489: 22.
 för nästa år lägger dels den extra statsregleringen, enligt Kongl. Maj:ts nädiga Proposition . . . . . ” 3,244,598: —
 dels räntan å det län, som under innevarande år måste upptagas, och hvilken jag väl icke med visshet kan uppgifva, men förslagsvis kanske något lägt antager till . . . . . ” 500,000: —
 blifva Riksgälds-kontorets utgifter år 1869 . . . . . R:dr 9,903,077: 22.
 då man nemligen anser sig alldeles skild från efterräkningar från föregående år.

Under antagande att Statsverkets bidrag uppgår till 3 827 030 R:dr, utgöra Riksgälds-kontorets på förhand kända och bestämda inkomster för samma tid . . . . . ” 5,134,982: —

då bristen, som återstår att fylla, är . . . . . R:dr 4.768,095: 22.

Genom 1869 års bevillning kunna härtill erhållas 2 600 000 R:dr. som, ehuru de visserligen ej inflyta förr än år 1870. dock i nödfall, såsom det närvarande, måste och utan synnerlig olägenhet kunna upptagas bland Kontorets tillgångar för förstnämnda år. Den slutliga bristen blir i sådant fall 2 168,995 22. Dessa kunna naturligtvis anskaffas på åtskilliga sätt, såsom genom höjande af tullen å tobak, genom ett utvidgadt användande af stämplat papper, m. m. Sådana utvägar kunna likväl icke af mig föreslås af flera skäl, bland andra det, att beloppet af den inkomst, som på sådant sätt skulle kunna ästadkommas, icke kan af mig med säkerhet beräknas, och frågan för mig just är att, så vidt möjligt är, icke åt tillfälligheters inflytande öfverlemnas det verk, på hvars fullkomligt säkra ställning hela Statens kredit väsendtligen beror. En bättre utväg synes mig derföre vara att till betäckande af Riksgäldskontorets brist använda Riksbankens behållning för år 1866, som uppgår till 2 112,604 R:dr 28 öre och således är för ändamålet så nära tillräcklig, att på skillnaden knappt något afseende behöfver fästas.

Om nu 1869 års inkomster och utgifter vore på detta sätt fullständigt reglerade, återstår blott att utreda, huru stort belopp måste anskaffas före slutet af år 1868, för att man må vara berättigad hoppas, att ej sväfvande brister fortfarande ständigt skola belasta våra räkenskaper.

Enligt Fullmäktiges i Riksgäldskontoret uppgift till Finans-departementet, skulle Kontorets utgifter intill 1868 års slut öfverstiga dess kända och påräknade inkomster med . . . . . R:dr 10,543,147: 61.

Denna brist kommer att ökas med följande:

1867 års bidrag af Statsverket, som enligt Kongl. Maj:ts nädiga Proposition icke kommer att utgå	R:dr	2,209,740: —
Af Kongl. Maj:ts äskadt anslag till allmänna arbeten, enligt särskild nädig Proposition	"	500.000: —
På lilla kreditivet under denna månad ytterligare lyftade	"	130.000: —
Af Statskontoret bestridda förskott, som enligt Kongl. Maj:ts nädiga Proposition måste betäckas	"	215,849: 23.

Samt slutligen de extra anslag, hvilka tillhöra innevarande statsreglering, men hvilka ej utgå förr än år 1869, och derföre icke blifvit af Fullmäktige upptagna bland 1868 års utgifter . . . . .

Sammanräknade gifva dessa summor en till uppgående brist, som likväl bör minskas med: R:dr 14,216,770: 25

1868 års bevillning, som, ehuru den utgår först år 1869, är anslagen till bestridande af innevarande års utgifter . . . . . R:dr 2,600,000: —

De enligt Kongl. Maj:ts nädiga Proposition från mynt- och kontrollverken samt af Åttonde Hufvudtitelns besparingar Riksgäldskontoret tillflytande . . . . . " 140,000: —

I Riksgäldskontoret inestående extra anslag, hvilka ej utan förändrade föreskrifter från Riksdagen om deras användande kunna utgå, tillsammans utgörande . . . . . " 482,613: 41.

Transport R:dr 3,222,613: 41.

Transport R:dr 3,222,613: 41.

samt slutligen en summa, om hvars belopp cheffen för Finans-departementet torde kunna lemna närmare upplysningar, men som åtminstone icke hel och hällen kan under innevarande år till sitt beräknade belopp inflyta, nemligen Statsverkets bidrag för år 1868. Med afseende på den mindre inkomst, som bränvinstillverknings- och tullmedlen komma att lemna, måste nödvändigt en brist i beräkningarne uppstå. Dess storlek kan jag naturligtvis icke med någon visshet uppgifva, men för att komma till en siffra, som har något skäl för sig, antager jag den likasom för 1867 eller 2 300 000 R:dr. i hvilket fall af det beräknade bidraget, 3,318,270 R:dr, endast återstoden kan till Riksgälds-kontoret ingå med . . . . . » 1,018,270: —

Man erhåller derigenom ett belopp af . . . . . R:dr 4,240,883: 41. hvarmed den nyss beräknade bristen af 14 216.770 R:dr 25 öre bör minskas, och återstå således i rundt tal 10,000,000 R:dr att genom lån anskaffas.

Det ligger i sakens natur, att många siffror i dessa beräkningar kunna undergå förändring, vare sig genom vägrande af något af Kongl. Maj:t äskadt anslag, bifall till enskilde motionärers framställningar o. s. v. I hufvudsaklig mätto tror jag mig dock hafva gifvit en bild af den verkliga ställningen, och har jag framför allt önskat väcka uppmärksamheten på angelägenheten af att ordna våra inkomster och utgifter på ett mera betryggande sätt, än hittills stundom skett.

Kongl. Maj:t har föreslagit, att den af Honom beräknade statsbristen skulle betäckas genom ett inhemskt lån med kortare betalningsterminer. För min del vill jag ej, innan Stats-Utskottet behandlat denna fråga, utförligare yttra mig deröfver, men anser dock böra tagas i betraktande, om ej lämpligt vore, att de behöfliga tio millionerna anskaffades genom upptagandet af ett fonderadt lån inom landet, hvarvid de sex millioner, som till följd af nästföregående riksdags beslut redan upplånats, kunde sammanslås med den summa, som nu skall anskaffas, till ett enda lån. Obligationerna för detsamma borde naturligtvis endast i mån af behof af Riksgälds-kontoret utgifvas.

Måhända har jag alltför länge upptagit Kammarens tid, men jag har ansett det vara min pligt såsom Fullmäktig i Riksgälds-kontoret att, så vidt jag förstår, utreda den sanna ställningen. Sanningen är en skälmaktig gudinna. Hon går ofta beslöjad, men ser dock gerna, att man lyfter på doket. Skulle man dervid varsna en fara, förhåller det sig dock i allmänhet med denna, som med dessa vilda djur, hvilka kasta sig öfver den rädde, men tämjas af en stadig blick. Den sanning jag sökt framlägga i afseende på vår ekonomiska ställning är ej behaglig, men någon fara innebär den, efter min öfvertygelse, icke, om vi blott betrakta den med lugn, samt möta den med enighet och kraft.

Flere ledamöter yttrade härtill bifall.

Grefve Mörner, C. G. D. Efter mitt förmenande har säkert hvar och en, som tagit kännedom om ifrågavarande Kongl. Proposition, med tillfredsställelse erfarit den sparsamhet, som vid anslagens begärande gjort sig gällande. Efter det anförande, som den föregående talaren haft och hvarigenom åtskilligt af hvad jag ämnade vidröra blifvit på ett vida fullständigare sätt framställt. skulle jag kanske göra bäst i att nu icke yttra något, helst hvad jag kommer att säga måhända skall förefalla en och annan något småaktigt. Då likväl det synes vara angeläget att äfven mindre betydliga belopp, hörande till Statens tillgångar, tagas vara uppå, och de anmärkningar, jag går att med afseende härå framhålla, äro desamma, som jag vid förra riksdagen gjorde, men hvilka då, såsom först rigtade mot Stats-Utskottets inkomstbetänkande, ansågos komma för sent, vill jag ej denna gång utsätta mig för enahanda erinran.

Det förekommer således på sidan 2 af den Kongl. Propositionen vid beräkning af de indelta räntornas värde, att tre poster blifvit afräknade såsom numera ingående till Statsverket, nemligen:

en på	330,50.
” ”	496,
” ”	126,

eller tillsammans 952 50,

men då sedermera redogöres för de Kronan behållna räntor, så äro dessa poster icke der tillagda, hvilket dock synes rätteligen hafva bort ske.

På enahanda sätt har vid beräkningen af den *indelta* tiondespanmålen derifrån afdragits, såsom numera till Kronan ingående, fem poster eller

en på	37,08,
” ”	538,06,
” ”	191,09,
” ”	143,09,
” ”	56,06.

eller tillhopa kubikfot 968,08,

men då längre fram redogöres för Kronans behållna tiondespanmål, äro dessa 968,8 kubikfot ej till beloppet deraf tillagda.

Vidare förekommer, att värdet af tiondespanmålen blifvit uträknadt efter samma pris, som derå varit antaget alltsedan år 1855; men då medelmarkegångspriset derå för innevarande år sannolikt öfverstiger sistnämnda belopp samt vid det förhållande, att detta års ovanligt höga spanmålspris äfven skall tagas i beräkning vid uträkandet af nästa års medelmarkegångspris, det synes med full visshet kunna antagas, att detta pris ej skall komma att understiga det för innevarande år fastställda, vill det synas påtagligt, att nyssnämnda pris skulle kunna tagas till rättesnöre vid uppskattningen af den Kronan behållna spanmål, utan äfventyr att beräkningen blefve för hög.

En anmärkning af motsatt beskaffenhet mot de förut gjorda synes kunna ifrågakomma i afseende å svafvelbrukstionden. Efter hvad jag vill erinra mig, blef, i sammanhang med det vid förra riksdagen fattade beslut rörande upphörande af Dylta svafvelbruks privilegier, åt nämnda bruk för framtiden utlofvad befrielse från särskild skatt af svafvel till Kronan, men det oaktadt har något afdrag för den deraf uppkomna minskning i Kronans behållna inkomst af svafvelbrukstionden ej egt rum.

Beträffande de extraordinarie inkomsterna delar jag den föregående talarens åsigt derom att under närvarande förhållanden tullinkomsten icke synes med sannolikhet kunna beräknas högre än till 13 500 000 R:dr R:mt.

I afseende å de föreslagna utgifterna vill jag nu ej ingå i någon granskning af den Kongl. Propositionen, men kan dock ej underlåta att i Kammarens minne återkalla, huruledes, då vid förra riksdagen fråga var om anslag för tillverkning af kopparpatroner, hylsor till sådana, förfärdigade vid en enskild verkstad, förevisades af sådan beskaffenhet, att de, efter hvad det uppgafs, blifvit af Arméförvaltningen såsom fullgoda gillade. Nu är emellertid fråga om att för tillverkning af dylika patroner anlägga för Statens räkning icke allenast en verkstad, såsom vid förra riksdagen ifrågasattes, utan två, deraf den ena vid Marieberg och den andra vid Carlsborg; och synes sålunda det vid förra riksdagen anförda skäl, att den borde vid ett fiendtligt anfall vara tryggad, föga inträffa på den till anläggning vid Marieberg afsedda verkstaden, hvilken fastmer tyckes kunna vara mer exponerad än den enskilda fabriken vid det midt i landet belägna Skultuna bruk.

Grefve af Ugglas: Jag brukar icke yttra mig vid frågors remitterande till Utskott och ämnar icke eller nu ingå i pröfning af sjelfva hufvudsaken, utan har begärt ordet med anledning af några yttranden af den första värde talaren. Han vidrörde sednare tiders tullagstiftnings-historia och sade bland annat att man under en följd af riksdagar nedsatt tullarne i afsigt att derigenom öka statsinkomsterna genom den större införsel af utländska fabriker, som af en sådan nedsättning skulle blifva en följd. Då emellertid åt dessa ord kan gifvas en tydning, som den värde talaren säkerligen icke åsyftat eller önskar, då han sjelf i många år stridt för en friare lagstiftning, måste jag framhålla, att hufvudskälet till tullarnes nedsättning väl varit en åstundan dels att såmedelst minska kostnaden för de oundgängligaste lefnadsförmödenheterna, dels ock att genom den konkurrens, som genom dessa nedsättningar skulle uppstå, lyfta den Svenska industrien från den låga ståndpunkt, den till sednare tider innehåft. Huruvida man lyckats i dessa bemödanden, derom vill jag ej nu tvista, så mycket mindre som denna tid torde vara föga lämplig att derom döma. Ännu mindre torde det vara rätt att på grund af de svårigheter, med hvilka vår industri uti närvarande stund har att kämpa, vilja fördöma, enär dessa icke äro egenomliga för vårt land, utan gälla jemväl i andra länder. Jag kunde tillägga att just den tryckta ställning, uti hvilken affärsverksamheten i utlandet allmänt befinner sig — och som förlamar vår export — är hvad som mer än kanhända något annat tynger på vår egen industri.

Den andra belysningen, om jag så får säga, som jag skulle vilja lemna, är med afseende å samma talares anmärkning derom, att gevärspipor icke hade beställts hos fabrikanter inom landet, utan requirerats utifrån. Såsom sjelf delegare i ett gevärsfaktori har jag någon kännedom i denna fråga och får upplysa, att förr, då gevärspiporna voro af jern, desamma tillverkades här i landet; men som dessa gevärspipor till följd af materielen, och möjligen äfven arbetets beskaffenhet, voro underkastade ej obetydlig kassation, beslöt man för några år sedan att be-

gagna gevärspipor af stål. Då emellertid utbörning af sådana icke här i landet kan verkställas, hafva dessa pipor måst anskaffas utifrån. Jag kan särskildt upplysa att förre generalfälttygmästaren sökt förmå fabrikanter att anlägga verkstäder för detta ändamål, men ännu åtminstone utan påföljd. Denna sistnämnda upplysning har jag ansett mig så mycket hellre böra lemna, som jag äfven i allmänna tidningar sett klander uttalas mot regeringen, för det den köpt gevärspipor utomlands.

Friherre af Ugglas: Det kan icke för mig vara annat än tillfredsställande att erfara det erkännande, som Kongl. Maj:ts ifrågavarande Proposition rönt af föregående talare i allmänhet. Emot densamma har dock framställts några anmärkningar, som jag ansett mig böra upptaga och om möjligt söka belysa, hvarför jag anhåller om Kammarrens uppmärksamhet för några ögonblick. Jag ber att vid besvarandet af dessa anmärkningar få gå i den ordning, uti hvilken ämnena i den Kongl. Propositionen förekomma, och kommer således att börja med de anmärkningar, som af den andre värde talaren blifvit framställda.

Han har frågat af hvilken anledning det komme sig att, sedan åtskilliga mindre poster af den ordinarie räntan upphört att vara indelta, icke samma poster upptagits ibland den behållna delen af Kronans inkomster. Denna anmärkning kan synas vara befogad; men jag tillåter mig fästa uppmärksamheten derå att, efter hvad jag åtminstone rörande några af de anmärkta posterna tror mig med säkerhet veta, dessa redan under någon tid influtit såsom en Kronan behållen ränta, ehuru de icke blifvit afförda från den indelta andelen af den ordinarie räntan; att ett sådant förhållande lätt låter tänka sig, ber jag att med ett exempel få visa. Om en ränta upphör under år 1864 att vara indelt, ingår den i sjelfva verket uti Kronans räkenskaper såsom behållen inkomst för år 1865; men Statskontoret får icke underrättelse derom förrän i sammanhang med räkenskaperna, och en anmälan till Riksdagen att en ränta upphört att vara indelt kan sålunda mången gång icke ske förr än efter det samma ränta under ett eller annat år såsom Kronan behållen redan ingått i Statens kassa. Samma förhållande är det med tiondesparmålen. För öfrigt tillåter jag mig erinra derom, att enahanda förhållande, som man i denna Kongl. Proposition anmärkt, förekommit i åtminstone flera af de Propositioner angående Statsverkets tillstånd och behof, som jag haft tillfälle att se, hvarföre ock jag icke ansett det löna mödan att anställa särskild undersökning för utrönande af dess nu anmärkta omständigheter, helst nämnde Kongl. Proposition hufvudsakligen haft till ändamål att beräkna Statsverkets inkomster och utgifter, och ifrågavarande förhållande härpå icke utöfvar något inflytande. Hvad anmärkningen rörande svafvelbrukstionden angår, grundar sig beräkningen af densamma på Statskontorets uppgift, och jag har ingen anledning antaga att Statskontoret dervid förbisett någon på samma tionde inverkan omständighet.

I afseende på öfriga inkomstitlar och beräkningen af deras sannolika belopp har anmärkning framställts endast i fråga om tullmedlen. Jag erkänner villigt, att det möter stora svårigheter att kunna beräkna dessa inkomster för ett kommande år; men jag tror att man minst äfventyrar ett misstag, om man till grund för dessa beräkningar lägger icke,

såsom Grefve Hamilton, några suppositioner. huru det möjligen kan i fråga om dessa inkomster komma att gestalta sig. och hvilka suppositioner, såsom helt och hållet beroende af händelser, som ingen kan förutse, alltid måste blifva mer eller mindre osäkra. utan den erfarenhet, som den föregående tiden gifver vid handen; och utgår man härifrån, tror jag att de i den Kongl. Propositionen gjorda beräkningar skola vara rigtiga. Jag ber att i detta afseende få upplysa, att tullinkomsterna för åren 1860 till och med 1864 — hvilka är dock varit oberörda af de nedsättningar i tulltaxan. som varit en följd af den Franska handels-traktaten — i medeltal under dessa fem år uppgått till 14,543,000 R:dr R:mt. Under åren 1865 och 1866. då de betydligaste nedsättningarna till följd af nyssnämnda traktat inträdt. uppingo tullinkomsterna för det förstnämnda året till 13,999,556 R:dr, och för det sednare till 13,214 937 R:dr eller i medeltal omkring tretton och en half millioner, men under dessa år ifrågakom icke den förhöjning i vissa tullsats, såsom å socker, kaffe och tobak. hvilken af sednaste Riksdag beslöts, och hvilken förhöjning, om den tillämpats under åren 1865 och 1866 skulle hafva uppböringat samma års tullinkomster i medeltal räknadt till omkring fjorton och en half millioner. Jag har hittills i mina beräkningar uteslutit år 1867. emedan jag ansett detta är till följd af den derunder inträffade missväxten utgöra ett exceptionellt förhållande. Men äfven om detta är medtages, visar det sig att min beräkning icke är för hög. Såvidt man hittills kan bedöma. komma tullmedlen för detta år att uppgå till tretton millioner. För att nu ställa detta är alldeles lika med de föregående vill jag afräkna hvad som kan anses derunder hafva influtit till följd af nyssnämnda förhöjda tullsats, eller i öfverensstämmelse med sista Riksdagens egen beräkning omkring 700 000 R:dr, då alltså tullinkomsterna, oberoende af meranämnda förhöjningar. för sistlidna år skulle uppgått till 12 300,000 R:dr. Sammanlägger jag nu dessa tre årens, 1865—1867, tullinkomster visa de en medelinkomst för år af 13,170,000 R:dr; och lägger jag åter här till hvad som genom de förhöjda tullsatserna på nämnda artiklar beräknats komma att inflyta, eller omkring 1,200,000 R:dr om året. uppstår ett belopp af omkring 14,300,000 R:dr. Da jag nu i beräkningarna intagit jemväl tullinkomsterna för år 1867, som, efter hvad jag förut sagt, väl måste anses utgöra ett exceptionellt förhållande, kan väl icke med fog påstås, att tullmedlen blifvit i den Kongl. Propositionen för år 1869 för högt beräknade, när de upptagits till 14,000,000 R:dr.

Hvad beträffar de anmärkningar, som framställdes emot åtskilliga utgifter under tjerde och femte hufvudtitlarne, anser jag mig icke behöfva bemöta dem. då de säkerligen blifva besvarade af dem. som äro närmast i tillfälle att i dessa afseenden meddela upplysningar; men jag ber dock att i sammanhang härmed få taga fasta på ett yttrande af den förste värde talaren. Han sade nemligen, att innan hela statsregleringen blir sammanförd på ett ställe. det blir svårt att få reda på den verkliga finansiella ställningen. I detta afseende instämmer jag med honom till alla delar. öfvertygad som jag är, att innan detta kommer att ega rum. det icke blifver möjligt att få reda och ordning i finansförvaltningen. Kongl. Maj:t har ock tagit ett steg i denna riktning, då han föreslagit att bland Statens ordinarie inkomster hädanefter bör upptagas jemväl inkomsten af Statens järnvägstrafik.

Den förste talaren öfvergick derefter till en framställning af Riksgälds-kontorets ställning för år 1869. Han fästade sig dervid vid ett uttryck i den Kongl. Propositionen att giltig anledning saknades att, på sätt Fullmäktige i sin beräkning gjort, upptaga 1868 års bidrag af Statsverkets inkomster 3,318,270 R:dr. såsom en tillgång för 1869 i stället för år 1868. I anledning häraf vill jag medgifva, att för Fullmäktige väl någon anledning till en sådan framflyttning kunde förefinnas, då Fullmäktige såsom en tillgång för år 1868 beräknat 1867 års enahanda bidrag, 2,209,740. men anser fortfarande att sedan upplyst blifvit att sistnämnda bidrag, till följd af Statsverkets emot beräkningarne minskade inkomster, ej vidare vore att såsom tillgång för Kontoret påräkna, 1868 års bidrag bör beräknas såsom en tillgång för det år, för hvilket det blifvit af Riksdagen anvisadt och icke för något sednare.

Sedermera öfvergick samme talare till en framställning af det sätt, hvarpå han ansåg 1869 års finansiella ställning böra regleras. Såvidt jag vid den hastiga uppläsningen förstätt meningen rätt, beror skillnaden emellan Grefve Hamiltons förslag i detta afscende och den Kongl. Propositionen hufvudsakligen deruti att bankovinsten för år 1866, af Kongl. Maj:t beräknad såsom en tillgång för Riksgälds-kontoret år 1868, af Grefve Hamilton deremot upptagits bland 1869 års inkomster. Häraf blir också en gifven följd att den af Kongl. Maj:t ifrågasatta uppläning för 1868 måste ökas med omkring 2,000,000 R:dr. eller till det af Grefve Hamilton föreslagna belopp af 10,000,000 R:dr. Jag erkänner att genom ett sådant sätt att ordna ställningen för år 1869, densamma skulle blifva ännu säkrare och klarare; men Kongl. Maj:t har icke ansett sig kunna ifrågasätta, att ett lån på tio millioner skulle under år 1868 kunna upptagas, synnerligen som Kongl. Maj:t utgått från den föreställning att äfven nu ifrågavarande uppläning skulle inom landet verkställas, och jag hoppas att om hos Stats-Utskottet den tanken skulle uppstå, att i år inom landet upptaga ett lån på tio millioner, Stats-Utskottet måtte noga öfverväga hvad inverkan sådant skulle medföra på landets industri och näringar.

Slutligen framställde samme talare den frågan, huru mycket af 1868 års inkomster kunde vara att påräkna såsom bidrag till bestridande af de på Riksgälds-kontoret anvisade utgifter. Sjelf har talaren beräknat detta bidrag till en million. Huruvida denna beräkning kan vara riktig, lemnar jag derhän, men jag vågar påstå, att det ännu är alldeles för tidigt att uppställa någon, ens sannolik, mycket mindre, tillförlitlig beräkning af detta bidrags storlek.

Jag anhåller vördsamt, att detta mitt yttrande må få åtfölja den Kongl. Propositionen vid dess remiss till Stats-Utskottet.

Grefve von Platen: Det händer icke så sällan att, då man är fullt hemmastadd med en fråga, man icke kan tänka sig, att den kan uppfattas från mer än en synpunkt. Deraf blir också följden att, när man yttrar sig om densamma, detta måhända icke sker med önskvärd tydlighet och klarhet. Så tyckes det hafva inträffat i den fråga, derom jag nu anhåller att få yttra några ord; och jag hembär min tacksamhet till den talare, hvars yttrande gifvit mig anledning att söka förtydliga hvad jag uti ett vid den Kongl. Propositionen bifogadt yttrande

anfört. Bemälda talare har sagt, att han icke vore rätt säker på, hurvida en brist i anslagen till femte hufvudtiteln skulle anses förefinnas eller icke. Jag tror dock, att hvar och en, som vill göra sig den mödan att genomläsa berörde anförande, skall finna att deraf otvetydigt framgår, att, om de arbeten, som äro afsedda att utföras under loppet af innevarande och nästkommande år, äfven efter den uppgjorda planen komma att verkställas, det vid slutet af år 1869 skulle på anslaget för anskaffning af sjökrigsmateriel uppstå en brist af 545,040 R:dr 63 öre, i afseende hvaras blifvit i nämnda anförande sagdt, att det enklaste sättet att fylla denna brist vore naturligtvis, att Riksdagen anvisade derför tillräckliga medel. Men derjemte har chefen för Sjöförsvars-departementet förklarat, att af nyssnämnda brist 418,676 R:dr äro afsedda till utgifter af den beskaffenhet att de icke förr än år 1870 behöfva till betalning anordnas, ehuru den för afslutande af årets räkning bort här omnämnas och för öfrigt tillfullo betäckas af för behovet afsedda medel, som under år 1870 blifva att tillgå, samt att till betäckande af den återstående bristen 130,000 R:dr jemväl finnes utväg, på sätt af mera nämnda anförande närmare inhemtas. Detta anförande har tillkommit endast af det skäl att Departementschefen ansett sig böra i frågan uttala sanningen fullständig, men icke i afsigt att nu vilja uppgöra en statsreglering i detta hänseende för år 1870.

Jag hoppas, att dessa korta upplysningar tillfredsställt såväl den talare, hvars yttrande framkallat desamma, som ock Kammaren i sin helhet. Jag vill derför icke vidare upptaga Kammarens tid, utan anhåller endast, att detta mitt yttrande må få åtfölja remissen af den Kongl. Propositionen till Stats-Utskottet.

Herr Wærn: Den första talaren framställde åtskilliga intressanta tablåer öfver landets finansiella ställning och hade anmärkningsvärda saker att säga angående Sveriges tullagstiftning under sednare tider. Jag ämnar dock icke följa honom i dessa hans betraktelser, utan har begärt ordet med anledning af några utaf honom under-anförandet föll-da yttranden, syftande på andra ämnen än de nyssnämnda. Så har han, till exempel, förklarat, att han ansåge den i Kongl. Maj:ts Proposition förekommande beräkning af tullmedlen för år 1869 vara för hög, enär enligt hans åsigt tullinkomsternas storlek i sista hand är beroende på folkets konsumtionsförmåga, men denna antagligen under nästa år icke kan blifva större än under innevarande år. ty handlanden, fabrikanterna och handverkaren, alla komme efter all sannolikhet att under nästa år befinna sig i en ganska tryckt ställning, och embetsmännen äro de enda, som komma att åtnjuta samma ekonomiska villkor, som under de föregående åren. Men då den värde talaren sålunda uppräknade de olika klasserna af folket, som konsumera, glömde han bort den mest betydande klassen, nemligen arbetsklassen. Det må väl vara sannt, såsom han sade, att den omständigheten att fabrikanterna under sednare åren producera långt mera än förut, icke utvisar, att fabrikanterna af sin rörelse hafva en jämförelsevis ökad behållen inkomst; men det kan väl ej bestridas, att den ökade produktionen af fabriksalster bevisar, att fabriksindustrien lemna arbete åt flera personer än tillföre. På sam-

ma sätt förhåller det sig med jordbruket och öfriga näringar. och då arbetspriset icke nedgått, utan i allmänhet fortfarande har tendens att stiga, så måste arbetsklassens inkomster på det hela vara betydligt ökade och ytterligare komma att ökas. Men arbetsklassens konsumtionsförmåga är icke blott beroende af dess inkomster utan ock af priset på nödvändighetsvaror, och synnerligast på lifsmedel. Då utgiften för kost utgör en så väsendtlig andel af arbetarens utgifter för året, så måste ett rågpris af 30 R:dr tunnan, i stället för vanliga 15 R:dr tunnan, högst betydligt minska arbetsklassens förmåga att konsumera artiklar, som för den äro mindre behöfliga. Men att 1867 års skörd var dålig lemna icke någon ledning för omdömet om hurudan 1868 eller 1869 års skörd skall blifva. Jag tror således, att hvad den förste talaren yttrade derom, att folket i sin helhet icke skulle vara i tillfälle att konsumera så mycket som förr, icke innebär någon så otvifvelaktig sanning, att man deraf kan draga så bestämda slutsatser, som han gjorde. utan anser jag förlutna tiders erfarenhet i detta som andra fall lemna den säkraste ledningen för hvarje spådom om framtiden, och att derföre det förfaringsätt Kongl. Maj:t i den nädiga Propositionen följt, eller att beräkna tullinkomsterna för år 1869, icke efter en och annan mer eller mindre sinnrik supposition, utan efter hvad de i medeltal för flera föregående år lemnat, är det rättaste, och som i sig innebär största möjliga sannolikhet.

Samma talare vidrörde derefter Statskontorets och Riksgäldskontorets ställning till hvarandra. I det mesta af hvad han derutinnan yttrat kan jag med honom instämma, men anser honom icke hafva gått nog långt, eller i sin egentliga rot hafva angripit det onda. Att från Riksgäldskontoret till Statskontoret öfverflytta extra utgiftsstaten skulle vara en förbättring, i det att sannolikt några tjenster skulle kunna indragas och det förhållande, som nu existerar, eller att det ena verket kan hafva brist på tillgångar, under det att det andra har penningar liggande i reserv för utgifter, som icke på längre tid skola utgå, i någon mån skulle förbättras. Men hvarföre icke indraga hela Riksgäldskontoret; åt Regeringen uppdraga att upptaga lån, då sådana behöfvas och till Statskontoret öfverflytta bestyret med deras indragning och återbetalning? Det skulle vara en verklig stor besparing och låte sig ganska lätt verkställa.

Men den felaktiga hushållning, som här i Sverige gjort sig gällande, att samla särskilda fonder och anslå särskilda tillgångar för bestridande af särskilda utgifter, att, i stället för att hafva en enda kassa, hvilket är allt som behöfs. likasom i särskilda lådor eller fack (hvarför jag vill kalla hela systemet för facksystemet) fördela och instoppa penningar, hvarigenom alltid inträffar och måste inträffa att, under det man har brist på ett ställe, man har öfverflöd på ett annat, att under det man lånar ut penningar med ena handen, man är tvungen låna upp sådana med den andra, och ofta i sednare fallet till högre ränta än i det förra, — denna felaktiga hushållning är, säger jag, långt ifrån inkränt endast till förhållandet mellan Statskontoret och Riksgäldskontoret. Hvarje förvaltande verk har sin särskilda fond eller fonder, och Arméförvaltningen en mängd sådana. från hvilka millioner, endast i afsigt att förräntas, äro utlånade till enskilde, under det att Sta-

ten sjelf uppträder såsom lånesökande. Jag visade vid sista riksdagen orimligheten och misshushållningen häraf, men mina ord förklarade utan påföljd, och jag anser sannolikt framtida revisionsberättelser komma att utvisa det — att just, under det att Staten under förlidet är varit i största bryderi att kunna anskaffa tillräckliga medel för löpande utgifter, så hafva förvaltande verk funnits, hvilka haft för tillfället obehöfliga öfverskott och utlånat dem, likasom om ingen annan förlägenhet funnits, än hur man skulle kunna draga någon inkomst af öfverflödiga behållningar. Det är detta facksystem, som är roten till det onda och med första måste förändras.

Slutligen har bemälda talare hemställt, om det icke vore lämpligare att, i stället för att, på sätt Kongl. Maj:t föreslagit, nu besluta upplåning af ett mindre temporärt lån, upptaga ett större fonderadt lån. Det må vara, att detta vore *beqvämast*, men en annan fråga är om det vore *rätt*. Det kan väl icke vara i sin ordning att genom upptagandet af ett fonderadt lån vältta den börda, som nu trycker oss och hvilken väl dock är af tillfällig art, på efterkommandes skuldror. Jag står fortfarande på den ståndpunkt att endast anse fonderade lån, d. v. s. lån för längre tid, berättigade, då de ske för produktiva ändamål, d. v. s. då vi för den börda vi pålägga efterkommande också lemna dem en för penningarne förvärfvad egendom, såsom t. ex. jernvägarne. En annan sak åter är att för den nuvarande generationen, för oss sjelfva lätta en börda genom att fördela den på några få år i stället för att utgöra den på ett enda. Och vill jag med mitt yttrande i detta fall icke bestämdt hafva yttrat mig för lämpligheten eller olämpligheten af vare sig det ena eller andra sortens lån, utan blott om en rättsgrund-sats, inom hvilken klokhet och omsorg kunna efter olika omständigheter föranleda ganska olika sätt att tillvägagå.

Grefve Mörner, C. G. D.: Så vidt jag rätt fattat Herr chefsens för Finans-departementet yttrande, har han endast förklaradt, att de af mig uppgifna poster *kunna* vara upptagna ibland 1865 års till Kronan ingångna poster, men icke att så verkligen skett; och då den i den Kongl. Propositionen följda method, att från de indelta anslagsbeloppen göra afdrag, utan att tillägga de indragna posterna till Kronans behållna inkomst, blifvit vid flera riksdagar följd, anser jag så mycket angelägnare vara, att rätta förhållandet nu blefve tillförlitligen utredt och att reda för framtiden vinnes, som jag med handlingar kan visa, huruledes det inträffat, att en tjänsteman, för hvilken kontant lön funnits i stat bestämd, uppburit, jemte denna löns hela belopp, äfven den äldre indelta lönen, ehuru han sedermera till följd af anmärkning måst återbetala hvad han erhållit för mycket, samt att Statskontoret tillerkänt tjänsteman, för hvilken kontant lön varit i stat upptagen, rätt att åter tillträda indelt lön mot afstående af en del af den i staten uppförda kontanta lönen.

Den siste talaren har stödt sitt yrkande om tullens beräkning till 14 millioner ibland annat derpå, att fabrikernas utvidgning skulle sprida betydlig välmåga till den stora arbetsklassen, men en sådan verkan tyckes icke för närvarande här vara förnimbar. Tvärtom har man knappt i mannaminne varit på landsbygden så belägrad af kringvandrande

arbetsföra tiggare, som just under det förra året, och dessa hafva till största delen utgjorts af arbetslösa yrkesidkare, som med renseln på ryggen och en stor knölpåk i handen ströfvat landet omkring i flockar af två, tre, fyra stycken. Om dessa äfven på större gårdar icke uppväcka någon synnerlig fruktan eller respekt, är dock förhållandet annorlunda, då de ankomma till enstaka gårdar, hvarest de kunna agera herrar och fordra, att husbonden på stället rättar sig efter deras anspråk. På denna grund är således icke mycket att bygga; och då, ehuru det ännu är omöjligt att med någon säkerhet kunna bedöma, huru skörden nästa år kan komma att utfalla, utsigterna dock ingalunda synas lofvande för en rik skörd af höstsäd, utan fastmera allt tyckes antyda, att tillgångarne inom landet jemväl under år 1869 skola blifva ganska begränsade och i följd deraf konsumtionsförmågan fortfarande minskad, tror jag, att tullinkomsterna icke böra beräknas högre än den förste talaren föreslagit.

Efter härmed slutad öfverläggning hänvisades den Kongl. Propositionen jemte yttrandena till Stats-Utskottet.

Justerades 5 protokollsutdrag för denna dag.

Kammaren åtskiljdes kl. $\frac{3}{4}$ 2 e. m.

In fidem
O. Brakel.
